

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**



2022 йил 3 сон



Бош муҳаррир: Наманган давлат университети ректори С.Т.Тургунов

Масъул муҳаррир: Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор М.Р.Қодирхонов

Масъул муҳаррир ўринбосари: Илмий тадқиқот ва илмий педагогик кадрлар тайёрлаш бўлими бошлиғи Р.Жалалов

ТАҲРИРҲАЙЪАТИ

Физика-математика фанлари: акад. С.Зайнобиддинов, акад. А.Аъзамов, ф-м.ф.д., доц. М.Тўхтасинов, ф-м.ф.д., проф. Б.Саматов, ф-м.ф.д., доц. Р.Хақимов, ф-м.ф.д. М.Рахматуллаев.

Кимё фанлари: акад.С.Рашидова, акад. А.Тўраев, акад. С.Нигматов, к.ф.д., проф.Ш.Абдуллаев, к.ф.д., проф. Т.Азизов.

Биология фанлари: акад. К.Тожибаев, акад. Р.Собиров, б.ф.д. доц.А.Баташов, б.ф.д. Н.Абдурахмонов.

Техника фанлари: - т.ф.д., проф. А.Умаров, т.ф.д., проф. С.Юнусов.

Қишлоқ хўжалиги фанлари: – г.ф.д., доц. Б.Камалов, қ-х.ф.н., доц. А.Қазақов.

Тарих фанлари: – акад. А.Асқаров, с.ф.д., проф. Т.Файзуллаев, тар.ф.д, проф. А.Расулов, тар.ф.д., проф. У.Абдуллаев.

Иқтисодиёт фанлари: – и.ф.д., проф.Н.Махмудов, и.ф.д., проф.О.Одилов.

Фалсафа фанлари: –ф.ф.д., проф. М.Исмоилов, ф.ф.н., О.Маматов, PhD Р.Замилова.

Филология фанлари: – акад. Н.Каримов, фил.ф.д., проф.С.Аширбоев, фил.ф.д., проф. Н.Улуқов, фил.ф.д., проф. Ҳ.Усманова. фил.ф.д.,проф. Б.Тухлиев, фил.ф.н, доц.М. Сулаймонов.

География фанлари: - г.ф.д., доц. Б.Камалов, г.ф.д., проф.А.Нигматов.

Педагогика фанлари: - п.ф.д., проф. У.Иноятгов, п.ф.д., проф. Б.Ходжаев, п.ф.д., п.ф.д., проф. Н.Эркабоева, п.ф.д., проф.Ш.Хонкелдиев, п.ф.д., проф Ў.Асқарова, п.ф.н., доц. М.Нишонов, PhD П.Лутфуллаев.

Тиббиёт фанлари: – б.ф.д. Ғ.Абдуллаев, тиб.ф.н., доц. С.Болтабоев.

Психология фанлари – п.ф.д.,проф З.Нишанова, п.ф.н., доц. М.Махсудова

Техник муҳаррир: [Н.Юсупов](#)

Таҳририят манзили: Наманган шаҳри, Уйчи кўчаси, 316-уй.

Тел: (0369)227-01-44, 227-06-12 **Факс:** (0369)227-07-61 **e-mail:** ilmiy@inbox.uz

Ушбу журнал 2019 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссияси Раёсати қарори билан физика-математика, кимё, биология, фалсафа, филология ва педагогика фанлари бўйича Олий аттестация комиссиясининг диссертациялар асосий илмий натижаларини чоп этиши тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

“НамДУ илмий ахборотномаси–Научный вестник НамГУ” журнали Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг 17.05.2016 йилдаги 08-0075 рақамли гувоҳномаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги (АОКА) томонидан 2020 йил 29 август куни 1106-сонли гувоҳнома га биноан чоп этилади. “НамДУ Илмий Ахборотномаси” электрон нашр сифатида ҳалқаро стандарт туркум рақами (ISSN-2181-1458)га эга НамДУ Илмий-техникавий Кенгашининг 11.03.2022 йилдаги кенгайтирилган йиғилишида муҳокама қилиниб, илмий тўплам сифатида чоп этишига рухсат этилган (**Байёнома № 3**). Мақолаларнинг илмий савияси ва келтирилган маълумотлар учун муаллифлар жавобгар ҳисобланади.



Адабиётлар рўйхати

1. Херман Вамбери. Маърифат йулидаги уйғониш. Тафаккур. 2000.2-сон. 61.
2. Д.Алимова. Жадидчилик ҳаракатининг ижтимоий-сиёсий моҳияти ва жадидлар тафаккури. ЖАДИДЧИЛИК: Ислоҳат, янгиланиш, мустақллик ва тараққиёт учун кураш. Т.: Университет. 1999. 52.
3. Б.Қосимов. Жадидчилик. Ўзбек тили ва адабиёти. 1990. № 4.17.
4. Р. Шамсутдинов. Жадидчилик: ҳақиқат ва уйдурма. Мулоқот. 1991. №11. 56.
5. Маҳмудхўжа Бехбудий. Мухтарам ёшларга мурожаат. “Ойина”.1914. 41-сон. 970-972.
6. Истиқлол қаҳрамонлари: Ибрат, Сиддиқий Ажзий, Сўфизода танланган асарлар. Тошкент «Маънавият» 1999. www.ziyouz.com kutubxonasi. 159.
7. Шакурый А. «Жамеул ҳикоят» Самарқанд, 1911, 64-65.
8. Kubaeva Sh.T. Ulugbek as the innovator of the science // Europaische Fachhochschule European applied sciences. Германия. 2014 й. 114-115.

IJTIMOIY TARMOQ: YOSHLAR VA “KELAJAK”

Berkinov Oybek Toxir o‘g‘li

Chirchiq davlat pedagogika instituti magistranti

oybekberkinov98@gmail.com

Ilmiy rahbar - Gulchehra G'afarova,

Chirchiq davlat pedagogika instituti professori, falsafa fanlari doktori,

gafforovagulchehra3@gmail.com

***Annotatsiya:** Bugun dunyo shiddat bilan jivojlanayotgan va ijtimoiy munosabatlar tobora integratsiyalashib borayotgan davrni boshidan o‘tkazmoqda. Bu davrda asosiy e‘tibor yoshlar va ularning kelajagiga qaratilmoqda. Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning bugungi kunda yoshlarga ko‘rsatayotgan ijobiy va salbiy jihatlari va kelajakda kutilayotgan oqibatlari haqida tahlil qilingan.*

***Kalit so‘zlar:** ijtimoiy tarmoq, internet, global, yoshlar, kelajak, tahdid, loyiha.*

SOCIAL NETWORK: YOUTH AND THE FUTURE

Berkinov Oybek Tokhir oglu

Master of Chirchik State Pedagogical Institute

oybekberkinov98@gmail.com

***Abstract:** Today, the world is experiencing a period of rapid development and increasing integration of social relations. The focus is on young people and their future. This article analyzes the pros and cons of social media for young people today and the implications for the future.*

***Keywords:** social network, internet, global, youth, future, threat*

KIRISH

Dunyoda barcha sohalarda misli ko‘rilmagan darajada rivojlanishlar bo‘lmoqda. Rivojlanishlarga inson tafakkuri, tinimsiz harakatlari va izlanishlari tufayli erishilmoqda. Bu taraqqiyot mahsullari, yangilanishlar va yutuqlardan ko‘zlangan yagona maqsad: “inson hayoti” va “uning porloq kelajagi” dir. Butun dunyo mana shu farovon hayot va porloq kelajak uchun intilmoqda. Hech bir shubha yo‘qki, barcha xohlayotgan kelajakni qurushda asosiy yo‘l yoshlardir. Chunki, “sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson

bo'lib kamolga yetishi bilan bog'liq" [1]. Darhaqiqat, bugun siz bilan biz kelajakni ishonib turgan yoshlarimizning dunyoqarashi, salohiyati, ma'naviy dunyosi, ularning intilishlari va ular amalga oshirayotgan ishlari ishonchimizni qay darajada oqlaydi, degan savolni har birimiz o'zimizga bermoqligimiz lozim.

Ammo yoshlarning aksariyat qismi ijtimoiy tarmoqlar iskanjasida qolmoqda va vaqtlarining katta qismini behuda sarflamoqdalar. Eng katta boyligimiz bo'lgan yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarning "quli"ga aylanib borayotganini ko'rib turush juda ham achinarli holat va dolzarb muammolarimizdan biridir. Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlar haqida, ularning yoshlarga ta'siri va kelajakda kutulayotgan natijalar haqida fikr yurutamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Yoshlar va ularning kelajagi muammosi barcha soha vakillarining diqqat markazida bo'lgan. Yoshlar masalasi falsafa, ma'naviyatshunoslik, jamiyatshunoslik, siyosat, iqtisodiyot, sotsiologiya, psixologiya kabi fanlarning o'rganish ob'ekti hisoblanadi va ushbu fanlar doirasida ko'plab tadqiqotlar, ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar dunyoqarashiga, ma'naviyatiga, ilmiy salohiyatiga, ongi va psixologiyasiga ta'sirlari haqida bir qancha yevropa olimlarining ilmiy izlanishlarini kuzatishimiz mumkin. Xususan, M.Endryu Ledbetter, P. Jozef Mazer, E. Peter Maeux, Steve Jones, E.Vayner, E.Gorniy, V.Pasko, V.Suxarova, O.Krishtanovskaya va boshqalar shular jumlasidandir. O'zbek olimlaridan G.G'affarova, B.Xusanov, J.Ramatov, I.Saifnazarov, A.Muxtorov, N.Saydalieva, K.Mavlyanova kabilar tomonidan nashr etilgan maqolalarni kiritish mumkin.

NATIJALAR

Ijtimoiy tarmoqlar – insonlar o'rtasida muloqotning va axborot almashinuvi vositasidir. Ijtimoiy tarmoq tushunchasi ilk bor o'tgan asr o'rtalarida R.Solomonoff va A.Rapoportlarning asarlarida virtual muloqot sifatida hayol qilinganligi aytib o'tiladi. Ijtimoiy tarmoq tushunchasini ilk bor 1954-yilda Manchester maktabi namoyondalaridan biri, sotsiolog J.Barns "Klassi i sobraniya v norvejskom ostrovnom prixode (Классы и собрания в [норвежском островном приходе](#))" nomli ilmiy maqolasida tushuncha sifatida qo'llanilgan. Unda, J.Barns ijtimoiy tarmoq bu ijtimoiy ob'ektlar (odamlar yoki tashkilotlar) va ular o'rtasidagi aloqalar (ijtimoiy munosabatlar) bo'lgan tugunlar guruhidan iborat bo'lgan ijtimoiy tuzilishdir [8], deb ta'kidlab o'tgan.

XX asr oxiri va asrimizning boshlarida internetga kiruvchilarning ko'p qismi, asosan, chatlardan foydalanib, keraksiz gap-so'zlar bilan internetda o'tirar edi. Bu chatlar hozirgi kunga kelib, keng imkoniyatlarga ega bo'lgan maxsus dasturlar va ijtimoiy tarmoqlarga aylandi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali so'zlashuvlar olib borish, videolavhalar, audio yozuvlar, turli rasmlar yuborish imkoniyati mavjud. Bundan tashqari do'stlar orttirish, bir xil qarashga, fikrga ega bo'lganlar uchun turli guruhlariga a'zo bo'lish kabi qulayliklar bor.

MUHOKAMA

Ijtimoiy tarmoqlar insoniyatga berayotgan yengilliklar, imkoniyatlarni inkor eta olmaymiz. Keling, ijtimoiy tarmoqlarning afzallik tomonlarini va bizga bergan imkoniyatlari to'g'risida to'xtalib o'tamiz:

muloqotning umumiyligi – ijtimoiy tarmoqlar orqali dunyoning istalgan yeridan istalgan odam bilan muloqot qila olish imkoniyatini beradi. Bunda muloqot qilish imkoniyatlari hamma



uchun bir xil bo'lib, so'z erkinligini kafolatlaydi hamda ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi tabaqalanishni oldini oladi;

oson va tezkor aloqa – qayerda bo'lmaylik kim bilandir aloqa o'rnatish kerak bo'lsa, yaqin o'tmishdagidek kimlargadir murojaat qilishimiz, telefon shahobchalarini izlashimiz shart emas. Oddiygina noutbuklarimizni ochishimiz yoki qo'limizda ko'plab imkoniyatlarga ega bo'lgan aqlli telefonimizdan foydalanishligimizni o'zi kifoya;

zamon va makonda tezkor axborotlarga ega bo'lish – insonlar endi yangiliklarni eshitish uchun televideniya axborotlarni, kunning qaysidir qismida tarqatiladigan ro'znomalarini soatlab kutib o'tirishlari shart emas;

axborot topish va almashishdagi yengillik - ijtimoiy tarmoqlarda biror mavzudagi axborotni yengillik bilan topish mumkin. Deylik, salomatlik sohasiga qiziqqan kishi ayni shu yo'nalishdagi kanal va guruhlariga a'zo bo'lishi mumkin. Turli sohalarda maslahatlar olish, kerakli bilim va tasavvurlar hosil qilish imkoniga ega;

shaxsiy tarbiya, o'z-o'zini rivojlantirish vositasi – ijtimoiy tarmoqlarning eng maqtoqli, ahamiyatli jihatlardan biri – ilm olish, kasb-hunar o'rganishdagi beqiyos yordamidir. Kundalik turmushda duch kelinadigan turli yumushlarni bajarishni ham internet, xususan ijtimoiy tarmoqlar yordamida oson o'zlashtirish mumkin. Oddiy misol, ayollar bichish-tikish yoki pazandalik sirlarini Youtube tarmog'idagi kanallardan bemalol o'zlashtira oladi. Zamonaviy matematika, dasturlash, iqtisodiyot asoslari, psixologiya, chet tillar kabi bugunning eng dolzarb, talab yuqori bo'lgan fan yo'nalishlari bo'yicha ham istalgancha videodarslar, qo'llanmalar topish mumkin. Virtual auditoriya uchun tashkil etiladigan onlayn darslarda qatnashsa bo'ladi. Bir so'z bilan aytganda, ijtimoiy tarmoqlar arzon va bepul ta'lim olish uchun imkoniyat eshiklarini juda keng ochgan.

Yuqorida biz sanab o'tgan ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy tomonlaridan yoshlar ham keng ko'lamda foydalanayotganligi quvonarli holat albatta. Lekin, bir narsani unutmaslik kerakki, **Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov “Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch” asarida shunday yozgan edi: “ayni paytda hayot haqiqati shuni ko'rsatadiki, har qanday taraqqiyot mahsulidan ikki xil maqsadda – ezgulik va yovuzlik yo'lida foydalanish mumkin” [2]. Albatta, ijtimoiy tarmoqlar ham bundan mustasno emas.**

Ijtimoiy tarmoqlarning asosiy qurbonlari sifatida yoshlarni ko'rishimiz mumkin. Bugun dunyo aholisining 90 % dan ortig'ida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish imkoniyati mavjud. Foydalanayotganlar soni ham yildan-yilga ortib bormoqda. Mutaxassislarning hisob-kitoblariga ko'ra insonlarning ijtimoiy tarmoqda sarflaydigan minimal vaqti 3 soatni tashkil etadi. Bir qarashda kishini xavotirga soladigan hech narsa yo'qdek [3]. Lekin, bir narsani unutmaslik kerak bu eng minimal ko'rsatkich hisoblanadi. Kunini asosiy qismi ijtimoiy tarmoqlarda o'tib ketayotgan yoshlarimizning soni ham anchagina. Keling, ana shu 3 soatni hisoblab ko'ramiz. 2021-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda internettan foydalanuvchilar soni 23 millionni tashkil etadi. Bu degani 23 million odam bir kunda 3 soat vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazayotgan bo'lsa, O'zbekiston aholisining bir kunda 69 million soati ijtimoiy tarmoqlarda o'tib ketmoqda. Bir kunda 69 million soat, bir haftada 483 million soat, bir oyda 2 milliard soatdan ziyod xalqimizning vaqti sovrilmoqda. Boya bizga arzimasdek ko'ringan 3 soat milliardlarga aylandi. Mana shu milliardlab soatlarga ijtimoiy tarmoq bizga berayotgan narsalar arzimasligi kundek ravshan.



Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ma'naviy qiyofasini o'zgartirdi. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar o'rtasida axloqsizlik, faxsh, buzg'unchilik, yovuzlik kabi illatlarning avj olishiga sabab bo'ldi. Bunga sabab ushbu virtual muloqot vositasi orqali turli audio, foto, video ko'rinishlardagi materiallarning keng miqyosida tarqala olish qobiliyatining mavjudligidir. Faxshning bu ko'rinishida tarqalishi qo'pol qilib aytganda yoshlarimizning ko'zlarini erta ochib qo'yilishiga olib kelgani hammamizni hafa qiladigan holatdir. Xalqimizga xos bo'lgan odob, axloq, hayo, andisha kabi hislatlarning yo'q bo'la boshlayotganligi, mentalitet, qadriyat kabi tushunchalarga nisbatan mensimaslik holatlarining kuzatilayotganligining asosiy omili sifatida ijtimoiy tarmoqlarni olishimiz mumkin. Kuniga telegram, instagram, youtube, vkontakte, tiktok kabi ijtimoiy tarmoqlarga yoshlar o'zlarining behayo fotosuratlarini, videolarini joylaydilar.

Shariatimizga ko'ra, ayol kishiga, qiz bolaga begona nomahramlarning ko'zi tushushi mumkin emas. Qadimdan bizni onalarimiz begonalar ko'zlaridan saqlanishlik uchun ro'mol o'rab yopiq kiyinishga harakat qilib kelishgan. Hozirchi? Yoshlar ayniqsa, qizlar o'zini begona ko'zlardan saqlash uyoqda tursin o'zlarini "ko'z-ko'z" qilishlik uchun fotosurat va videolarini ijtimoiy tarmoqlarga joylashtirmoqdalar va uni kuzatib boruvchi "prosmotr"lardan o'zining rasmi yoki videosi uchun izoh – "comment" kutib qolishmoqda.

Ma'lumki, dunyoda eng buyuk zot inson ona deyishadi. Chunki, barcha buyuk insonlarni onalar dunyoga keltirib, tarbiyalaydilar. Vaholanki, biz o'zining behayolliklarini ko'z-ko'z qilib turgan qizlarimizdan qanday buyuklikni kuta olamiz. O'zi tarbiyasiz bo'lgan inson qanday qilib tarbiyali farzandlarni kamolga yetkaza oladi. Eng qo'rqinchli jihati ham ana shunda. Bizni, xalqimizni, yurtimizni kelajagi shu "commentchi" yoshlar dunyoga keltiradigan farzandlar qo'lida ekanligidir. Insonni g'azabini chiqaradigan narsa shuki, bu narsalarga erkaklarning, otalarning, akalarning, ukalarning, erlarning jimgina qarab kuzatib turganliklari va hatto ayrimlarining "Like" bosayotganligi. Darhaqiqat, allomamiz Abu Ali ibn Sinoning "hayo – insonning abadiy go'zalligi va latofatidir. Hayosiz yuz jonsiz jasadga o'xshaydi" [4] degan gaplarini afsuski ayrim yoshlarimiz unutib qo'ymoqda.

Jamiyatshunos Sherri Terkl "Alone Together" (Birgalikdagi yolg'izlik) nomli kitobida: "Ijtimoiy tarmoqlardagi suhbatlar insoniylikni barbod qilayotgan ahmoqlikning yangi shaklidir", [5] deya ta'kidlaydi. Ushbu fikrga qo'shilgan xolda aytish mumkinki, odamlarning ijtimoiy tarmoqlarda shiddat bilan suhbatdosh izlashi zamonamiz avlodiga xos ahmoqlikning yangi turidan boshqa narsa emas. Zero virtual olamda yoshlarning qancha faolligiga qarab, ularning fe'l-atvoriga baho bersa bo'ladi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar ba'zi xavfli ta'sirlarga egaligini ta'kidlash mumkin. Ya'ni, «internet tarmog'iga bog'lanib qolish; o'qish va bilim olishga yengiltaklik bilan munosabatda bo'lish (Internetdan tayèr dars ishlanmalari, matematik masalalar yechimlarini osongina topish hisobiga dars topshiriqlarini mustaqil bajarmaslik); jismoniy rivojlanishiga salbiy ta'sir xavfi, ya'ni bolaning faol harakatda bo'lmay, uzoq vaqt monitor ro'parasida o'tirishiga to'g'ri kelishi» [10, 981] kabilar.

Ijtimoiy tarmoqlarning jamiyat uchun yana bir xavfli eng katta tahdidlaridan biri ko'plab tinch-totuv oilalarning buzulib ketayotganligidir. Biz uchun oila muqaddas hisoblanib, undagi tartib-qoidalar dolzarb ahamiyatga ega. Umuman, unda o'rnatilgan o'ziga xos qoidalar oila mustahkamligini ta'minlashda muhim bo'lib kelgan. Masalan, Markaziy Osiyo hududiga Islom dini yoyilgach, oilaga doir qonun-qoidalar ushbu din ta'limotlari asosida shakllandi. Ya'ni oilada erning mavqei balandligi, shu bilan bir qatorda, xotin ham teng haq-huquqlarga ega



ekani, farzandlar bilan ota-onalari o'rtasidagi odob, hurmat chegarasi borligi, o'zaro yaxshi muomalada bo'lish kabilar [6].

Ijtimoiy tarmoqlardagi ayrim siyosiy-mafkuraviy kuchlar, g'araz niyatli kimsalar azaldan shakllanib kelayotgan ana shunday qoidalarni yoshlar ongida o'zgartirishga harakat qilishmoqda. Bu bilan yoshlarni o'z yaqinlariga qarshi qilib qo'yishmoqda. Natijada, ana shunday ruhda katta bo'lgan yoshlar oila qurganlarida hayot sinovlariga chiday olmasdan, yengil hayotni afzal ko'rib, oilalar buzilishiga sabab bo'lmoqda. Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra 2021-yil yurtimizda 36000 dan ortiq oilalarda ajrim qayd etilgan [7]. Ajrimlar qayd etilgan oilalarni yoshiga nazar tashlasak, ajrimlarning 80 foizi 30 yoshgacha bo'lgan yosh oilalar hisobiga to'g'ri keladi. Sankt-Peterburg tahlil markazi mutaxassislari o'tkazgan tadqiqot natijalariga ko'ra ajrashgan oilalarning 15 foizi ijtimoiy tarmoqlarni sabab qilib ko'rsatmoqda. Bu siz-u-bizni qo'rquvga soladigan holat. Tasavvur qiling, agar oilalar ajrimlari shu asnoda davom etaversa yaqin kelajak o'n yillikda yurtimizda millionlab yetim bolalarning paydo bo'lishiga olib keladi va o'z-o'zidan yangi ijtimoiy muammolarning demografik buzulishlari kelib chiqishiga olib keladi.

XULOSA

Yuqorida biz sanagan ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongi, ma'naviyati, psixologiyasi, dunyoqarashiga salbiy ta'sir qilayotgan ayrim jihatlarini ko'rib chiqdik holos. Hali bu ko'plab bunday salbiy ta'sirlarini davom ettirsak bo'lardi. Agar yoshlarimizning ijtimoiy tarmoqlarga qaramligi shu zaylda davom etsa, biz bir avlodni boy berib qo'yishligimiz ehtimoli juda katta. Xo'sh, buni oldini olishimiz uchun nima qilish kerak?

*Birinchi*dan, ijtimoiy tarmoqlar qurboni bo'layotgan yoshlarni dunyoga keltirayotgan ota-onalarni tarbiyalamoq lozim. Hozirgi kunda juda ko'plab ota-onalar farzandlari hali aqlini tanib tanimasdan turib ularning qo'llariga telefon tutkazmoqdalar. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari qo'llarida ham telefonlarning borligini kuzatishimiz mumkin. Hatto, 1-2 yoshli norasida bolalarni ovutishlik, shovqinidan qutulishlik, ovora qilib qo'yishlik maqsadida juda ko'plab ota-onalar, kattalar ularni qo'lga tutkazib qo'ymoqdalar. Yosh bola psixologiyasiga ko'ra ular yorqin narsalar tomon intiladi, e'tiborlarini qaratadi. Biz shunday qilib yoshlarni go'daklik chog'idanoq manqurtlarga aylantirib bormoqdamiz. Shifokorlarning ta'kidlashicha, yosh bolaning yorqin narsaga yaqin masofadan qarashi bolaning ko'z nuriga salbiy ta'sir qilib ko'z kasalliklarining kelib chiqishiga sabab bo'ladi. Qarangki, ota-onalar o'zlarining huzur-halovatlari, quloqlarining tinchligini o'ylab ertangi kun egalari bo'lgan farzandlarini o'z qo'llari bilan ma'naviy qashshoq, aqlan zaif va jismonan ojiz qilib tarbiyalamoqdalar. Ota-onalarni tarbiyalashda ommaviy axborot vositalari eng to'g'ri yo'l deb bilaman. Chunki, boshqa usul biroz qiyin va samarasizroqdek. Televideniya orqali ijtimoiy tarmoqlarni umuman telefon, planshet, kompyuter kabi qurilmalarning yoshlarga, ayniqsa, kichik yoshdagi bolalarga salbiy ta'sirlari aks ettirilgan ko'rsatuvlar orqali ota-onalarni tarbiyalashlik maqsadga muvofiq.

*Ikkinchi*dan, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish. Umuman manashu "bo'sh vaqt" tushunchasini butunlay yo'qotmoqlik lozim. Butun dunyo ertangi kuni uchun kurashayotgan bir davrda bizni yoshlarimizda bo'sh vaqtning bo'lishi ancha bizni xavotirga soladigan holat deb o'ylayman. O'zbekistonda umumta'lim maktablarida kunlik dars vaqti 5-6 soat hisoblanadi. O'quvchilarning katta qismi maktabda dars tugagandan so'ng bo'sh qoladi. Hamma yomon odatlar inson bo'sh qolganida yuzaga keladi. Maktabdagi fan to'garaklariga



qatnashish o'quvchilar uchun ixtiyoriydir, balki o'sha ixtiyoriylikni majburiylikka o'tkazish payti kelgandir. O'zbekistondagi xususiy maktablar faoliyatiga qarasaq, ularda o'quvchilar kunning birinchi yarmida umumiy fanlarni o'qiydilar, ikkinchi yarmida o'z qiziqishlariga ko'ra ixtisoslashtirilgan maxsus fanlarni o'qiydilar. O'z-o'zidan ko'rinib turubti o'quvchilarning telefonga, internetga, ijtimoiy tarmoqlarga ajratishga vaqti yo'q. Davlat maktablarida ham shu tizimning yo'lga qo'yilishi O'zbekiston kelajagi bo'lgan yoshlarning noyob intellektual salohiyat egalari bo'la olishliklariga hech shubhamiz yo'q.

Uchinchidan, siyosiy kurash, mafkuraviy kurash, ma'naviy kurash, biologik kurash, kimyoviy kurash kabi iboralarni ko'plab eshtganmiz. Bu o'zini o'ziga qurol sifatida ishlatish deganidir. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlarga zararlarini oldini olishlikda ham ijtimoiy tarmoqlarning o'zini qurol sifatida foydalanmoqlik maqsadga muvofiqdir. Chunki, bugun juda ko'p yoshlar kitob o'qimay, televizor ko'rmay, radio eshtmay qo'ydi. Yoshlarning katta qismini ijtimoiy tarmoqlardan topa olamiz. Ijtimoiy tarmoqlarda yoshlarni to'g'ri yo'lga boshlaydigan, ularni dunyoqarashini o'zgartira oladigan, mativatsiya bera oladigan turli loyihalar ko'paytirilsa yaxshiroq samara beradi. Vaholanki, davlat tomonidan yaratilgan va faoliyati muvofiqlashtirib boriladigan ijtimoiy tarmoqlardagi birorta ham ko'zga ko'rinarli loyihaning yo'qligi ijtimoiy tarmoqlarning yoshlarga zararli ta'sirlariga qarshi kurashning "virtual kurash" tizimi yo'qligidan dalolat beradi.

References

1. Mirziyoyev Sh.M. Birlashgan Millatlar Tashkiloti 72-sessiyasida so'zlagan nutqidan.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. – T., 2008.
3. Rajabov H.I. Globallashuv sharoitida axborot tahdidlariga qarshi kurashishning zamonaviy texnologiyalarini yaratish muammolari: xalqaro ilmiy-maliy konferentsiya materiallari. – T.: "Fan va texnologiya", 2020. –B.207.
4. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/hikmatlar/abu-ali-ibn-sino-hikmatlari>
5. Sherri Terkl —Alone together
6. Internetdagi tahdidlardan himoya: Yordamchi o'quv qo'llanma/M.Amin Yahyo; Mas'ul muharrir A.Hasanov. – Toshkent: Movarounnahr, 2016. – 162 b
7. stat.uz
8. Barnes J.A. [Class and Committees in a Norwegian Island Paris](http://pierremerckle.fr/wp-content/uploads/2012/03/Barnes.pdf) <http://pierremerckle.fr/wp-content/uploads/2012/03/Barnes.pdf>
9. Gaffarova G.G, Saydaliyeva N.Z. (2020). The influence of social networks on youth thinking and activity. JournalNX - A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal. 6 (5), 105-108.
10. Гулчехра Гаффарова, Дилмурод Жуманов. (2021). ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚЛАРНИНГ ЁШЛАР МАЪНАВИЯТИГА ТАЪСИРИ // Academic research in educational sciences. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/izhtimoiy-tarmo-larning-yoshlar-manaviyatiga-tasiri> (дата обращения: 03.02.2022).
11. Makhmudova G., G'afarova G., Jalalova G. (2020). O'zbekistonda islohatlar jarayonini tahlil etish va amalga oshirishning konseptual-falsafiy metodologiyasi. 176 b.
12. Гаффарова, Г., & Абдуллаева, М. (2020). Тасаввуфнинг когнитив тизими замонавий фалсафа призмасида. Academic Research in Educational Sciences, 1(3), 102-114.



05.00.00 **ТЕХНИКА ФАНЛАРИ**
ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ
TECHNICAL SCIENCES

27	Йўл-транспорт ҳодисалари ва уларнинг олдини олиш тадбирлари Эшанбабаев А.А	162
28	Ўқёйсимон панжалар ўтмасланиш даражасининг иш кўрсаткичларига таъсири Қувондиқов Ё.Т	166

09.00.00 **ФАЛСАФА ФАНЛАРИ**
ФИЛОСОФИК ИЕ НАУКИ
PHILOSOPHICAL SCIENCES

29	Темурийлар давлатчилигида динийлик ва дунёвийлик тамойилларининг тутган ўрни Ўрозов Ш.З	171
30	Жадидлар ижодида таълим масалаларининг ижтимоий таъқини Ашурова Х.С	176
31	Ijtimoiy tarmoq: yoshlar va “Kelajak” Berkinov O.T.,	181
32	Inson erkinligining shakllanish tarixi Shadmonov A.A	187
33	Inson erki, vatan buyukligi jadid adiblari talqinida. Jurakulov V.N.	191
34	Имом Бухорий илмий меросига ноҳолис муносабатлар Азизқулов А.А	195
35	Жамиятда маънавий тарбиянинг фамилятив стратегик технологиялари Аҳмедова Ў.Н	203
36	Инсон капиталини ривожлантириш даврида креативлик зарурияти Ғаффарова Г	207
37	Вақф тушунчаси ва тарихдаги вақф ташкилотлари ҳақида мулоҳазалар Валиева Н	212
38	Гендер тенгликни жамият барқарорлигига таъсири Жаббарова Ҳ.Қ	217
39	Жамият тараққиётига инсон капиталининг таъсири Тошпулатов И.И	222
40	Постинтернет - концепция современного анализа сетевого общества как экосистемного. Исаева Д.А.	226
41	Ўзбекистонда коррупцияга қарши курашда фуқаролик жамияти институтларининг ўрни Исомиддинов Ю.Ю	232
42	Миграция турлари Бозоров М.Ж	238